

Toespraak, gehouden op 22 maart 2014 bij de opening van de tentoonstelling

*"De Hollandse Aquarellistenkring presenteert: **Koppelingen**"*

met werk van Ellen ten Kroode, Arnold Niessen, Araun Gordijn, Ineke van Haalen, Max Kleinen, Agnes van Gelder, Loes Groothuis, Toine Moerbeek, Ionika Aalders, Maurice Christo van Meijel en Ton de Kroon.

EERSTE LENTEDAG

Weer de lente. De verbijsterde oogen,
Falende in het winters-bleek gezicht,
Zien de huizen en de bruggebogen
Op en neer gaan in het wankel licht;

Zien en zien niet door de duizelingen
Van de weer oneindige rivier;
Zon en water kruisen daar hun klingen
En het hart is bonzend en niet hier.

Weer een lente en de haar bitter-eigen
Zilte geur, die langs de kaden glijdt.
Is 't het tij, dat stroomopwaarts komt stijgen -
Of de zeelucht van de eeuwigheid?

Het leek me toepasselijk om dit gedicht van J.C. Bloem hier op te zeggen, omdat we immers eergisteren precies zo'n spectaculaire eerste lentedag beleefden. Deze dichter is vooral beroemd geworden om het vaak geciteerde *"Domweg gelukkig in de Dapperstraat"*.

Zoals U vermoedelijk wel weet is op de Dapperstraat een van de grote Amsterdamse markten gevestigd. En Karel Appel is er geboren, zijn vader had er een kapperszaak. Het heeft niets te maken met wat ik hier wil gaan zeggen, maar ik kan niet nalaten de volgende anecdote te vertellen. Jacques Bloem was jurist, werkte bij de overheid, ik geloof bij een rechtbank en kwam chronisch te laat. Toen zijn chef hem daar eens op aansprak en zei dat hij geconstateerd had dat de dichter steevast later dan de anderen op het werk verscheen, antwoordde Bloem: *"Maar heeft U gemerkt dat ik ook altijd wat eerder wegga ?"*.

De eigenlijke reden dat ik met dit gedicht begin, is omdat het een kunstwerk is en omdat ik iets wil proberen te zeggen over de werking van kunst en kunstbeoefening. Ezra Pound heeft poëzie gedefinieerd als *"nieuws dat nieuws blijft"*.

Ik denk dat je dat van alle kunst kan zeggen. Ook al is het gedicht dat U zojuist hoorde in de oude spelling geschreven, op het moment dat je het hoort of leest, gebeurt het in de tegenwoordige tijd, nu. Als je naar de Venus van Willemsdorf kijkt, naar de Venus van Milo, naar de Mona Lisa, naar het Joodse Bruidje of het Melkmeisje, dan is het besef dat het hier een artefact uit een voorbije tijd betreft van veel minder belang dan wat je op het moment van kijken ervaart en beleeft. En dat geldt in misschien nog wel sterkere mate voor het luisteren naar muziek en het kijken naar toneel of dans.

Nieuws dat nieuw is gebleven, kunst schenkt het weldadige, ik durf zelfs te zeggen: genezende besef dat je even uit de stroom van de tijd wordt getild en het hier en nu sterker beleeft. En dat levert niet alleen persoonlijk, maar ook maatschappelijk welzijn op.

De Franse grondlegger van de sociologie, Emile Durkheim (1858-1917) heeft het begrip "anomie" geïntroduceerd. Hij bedoelt daarmee de onwenselijke en ongewenste bijverschijnselen van een ingewikkelder wordende samenleving, waarin godsdienst en staatsburgerschap hun geldigheid verliezen en niet langer de vanzelfsprekende verbindende elementen zijn. Van Dale geeft twee betekenissen van anomie: het niet erkennen van de wet als zodanig en het gevoel van onzekerheid en frustratie als gevolg van het aarzelen tussen oude en nieuwe zekerheden en normen. Ik denk dat ik daar geen voorbeelden van hoef te geven. Je hoeft de krant maar in te kijken of het journaal te zien of je wordt overspoeld door grote en kleine criminaliteit, gezinsdrama's, misbruik, corruptie, geweld, conflicten en haatcampagnes. Durkheim heeft onder andere een studie gemaakt van de zelfmoord, niet als psychologisch, maar als sociologisch fenomeen.

Ik vertel geen sprookje als ik zeg dat kunst en kunstbeoefening, zowel actief als passief, zowel beroepsmatig als amateuristisch een samenleving veiliger en vrediger, gelukkiger en gezonder maken. Individuen en groepen varen wel bij wat kunst en kunstenaars te bieden hebben. Niet alleen genot, maar ook inzicht en een nieuwe kijk op de werkelijkheid levert de kunst aan de samenleving, een geneesmiddel tegen anomie.

Daarom feliciteer ik de gemeente Aalsmeer en dan bedoel ik behalve de administratieve, economische en geografische entiteit Aalsmeer, de Aalsmeerse gemeenschap, het hart en de ziel van Aalsmeer, met deze prachtige, toegankelijke en betekenisvolle voorziening, dit aantrekkelijke Oude Raadhuis, waar al ruim dertig jaar een Who's Who van de Nederlandse kunst zijn opwachting maakt en waarmee Aalsmeer zich regionaal en nationaal op de kaart heeft gezet. En verder feliciteer ik Aalsmeer en de Aalsmeeders met het verheugende en betekenisvolle feit dat hier op een speelse maar hoogwaardige manier aan kunsteducatie wordt gedaan, dat hier jaar in, jaar uit kinderen met kunst in aanraking komen én kunst maken. Mij dunkt dat het nut van een dergelijke activiteit, alweer zowel persoonlijk als maatschappelijk, niet hoog genoeg kan worden aangeslagen. Gaat U straks maar even op zolder kijken, dan ziet U de verbluffende resultaten die soms bereikt worden. Maar het gaat vanzelfsprekend vooral om de kennismaking met en het ontwikkelen van creatieve vermogens, om het plezier dat kinderen daaraan kunnen beleven en uiteindelijk om de zingeving die er uit voortkomt. En tenslotte complimenteer ik de Aalsmeerse bestuurders met hun wijsheid, om als inspirator en coördinator van dit alles een kunstenaar aan te trekken, iemand die kennis van zaken paart aan organisatorisch talent, iemand die weet heeft van het maken van kunst en oog voor kwaliteit: die vrouw daar in die rode jurk, Anefie van Itterzon.

Dit alles is geen luxe, geen franje die wel gemist of vervangen kan worden. Het betreft hier een basisvoorwaarde voor menselijk samenleven. Ik ben twintig jaar directeur geweest van de AKI, Academie voor beeldende Kunst en Vormgeving te Enschede. Met enige regelmaat placht ik tegen de studenten te zeggen: *"De Kunst is voor ons het allerbelangrijkste, daar wijden wij ons hele leven en streven aan. Maar de menselijkheid komt daar nog vóór..."* en ze begrepen dan allemaal wat ik bedoelde. Daarom zeg ik tot slot Jules Deelder na: *De omgeving van de mens is de medemens.*

Sipke Huismans